

Մ. ՅԵ. ՍԱԼՏԻԿՈՎ-ՇՉԵԴՐԻՆ

ՄԻՇԱՆՅԵՎ ԱՆԻԱՆ

ԳԵՏՅՐԱՏ 1938 ՅԵՐԵՎԱՆ

ՅՐԾՏ . ԴՕ. Ձ Տ.

30 MAY 2011

891.7115 Մ. ՅԵ. ՍԱԼՏԻԿՈՎ - ՇՁԵԴՐԻՆ

Ս-13

Handwritten signature

ՄԻՉԱՆ ՅԵՎ ՎԱՆՅԱՆ

(Պատմիկոճք նորասխրական կարգերի ժամանակաբշանից)

Faint stamp

2752
38

Նախասենյակում նստած են յերկու տղա՝ Վանյան ու Միշան և հյուրը զննացած տիրուհուն են սպազուժմ: Կես գիշեր և արդեն, իսկ տիրուհին չկա ու չկա, ճարպե մոմի կտորը հալվել ու այրուքակալվել է, նրա ազոտ և առակայծող լույսը լուսավորում է միայն յերկու զրուցակիցների զեմքերը և սեղանը, վորի առջև նստած են նրանք: Վերևում և անկյուններում մութն է: Տան մեջ լուսթյուն է տիրում ինչպես դադաղում: Վաղուց են արդեն ընթրել աղախիհները, վերագարձել են խոհանոցից և պատահած տեղը պառկել ու քնել են, պատվիրելով յերեխաներին՝ տիրուհին վերագառնալուն պես դարձեցնել իրենց: Ժամանակ առ ժամանակ պատուհաններից ինչ վոր սպիտակ բան եր յերևում, յերեվում եր ու անհայտանում, յերևում եր ու անհայտանում, զրսում ձյուն եր գալիս, իսկ յերեխաները կարծում եյին, վոր այդ մեռելի գլուխ է նայում և սարսում եյին:

Վանյան մի ամբակաղմ, արագաշարժ, ուսաներ և սևաչյա տղա յե՛ նա հավատացնում է Միշային, վոր վոչնչից չի վախենում, վոր նա մի անգամ մի իսկական մեռել է տեսել և ամենևին ել չի վախեցել:

—Յես վոչնչից չեմ վախենում,—ասում է նա, սակայն ակամա գունատվելով, յերբ հանկարծ սառնամանիքը անսպասելիորեն զարկում եր աղայի տան պատերին,—ինձ համար մենակ լինելը տխուր է, բայց քեզ հետ, վոչինչ...

—Իսկ վոր հանկարծ այրվենք, հը՞,—յերկչոտությամբ հարցնում է Միշան:

—Մենք այրվել չենք կարող,—այնպիսի համոզեցուցիչ ձայնով է պատասխանում Վանյան, վոր Միշան անմիջապես հանգստանում է:

Միշան, ի հակադրություն Վանյայի, թույլիպում, ջղային, սպիտակավուն մի տղա յե, զանգրահեր զլիսկով և խոշոր կապույտ աչերով: Նա շուտ-շուտ առաստաղին և նայում և, տեսնելով այնտեղ անթափանց խավարը, ցնցվում ու կուչ և դալիս:

Այն բուսիկին, յերբ մենք ծանոթանում ենք նրանց հետ, նրանք աշխույժ, սակայն մի քիչ տարրինակ խոսակցությամբ են զբաղված:

—Սառը դանակով, յերևի, կցավի, չե,— շեշտակի նայելով Վանյայի աչքերին, հարցնում և Միշան:

—Եղ միայն մեկ անգամ կցավի, իսկ հետո՝ վուչինչ,— պատասխանում և Վանյան և հայրաբար Միշայի գլուխն և շոյում:

—Իսկ միտդ և, թե ինչպես եր մորթում իրեն Միսիկը: Մկզբում նա ել եր միշտ պարծենում՝ կմորթեմ ինձ ու կմորթեմ,— իսկ հենց վոր դանակը բկին քսեց ու արյունը հոսեց...

—Ե՛հ, դու ել խոհարար Միսիկին ևս որինակ բերում: Միսիկիան հիմար զուրս յեկավ: Հևտո նա հավանորեն, լավացավ, իսկ ինչո՞ւ համար լավացավ: Միևնույն և, պատժեցին հիմարին, իսկ մենք ենպես կքսենք դանակը, վոր այլևս չբուժվենք:

—Իսկ դանակները պատրաստել ես, Վանյա:

—Ինչպես չե, պատրաստել եմ: Դեռ առավոտվանից եմ սրել: Միայն տես, համ, ել միտքդ չփոխես: Միշան կամացուկ հառաչեց, նրա հայացքը կանգ առավ այրվող մոմի վրա:

—Հ՞ը, չկտրեմ մոմի այրուքը... վերջին անգամ,— թեթևակի հուզված ձայնով ասաց Միշան:

—Իսկ ինչ կասես, Վանյա, յեթե մեզ շուրը զբցենք,— հանկարծ հարցրեց Միշան:

—Ի՞նչ տարրինակն ես, Միշուտկա: Նախ դու ինձ պատմիր՝ շուրն այժմ ի՞նչ վիճակումն ե: Ասա, խնդրեմ, այժմ ամառ և, թե...

—Հա, այժմ շուրը սառն և... թերևս, ջրի մեջ վոր շրմփաս, չես ել դիմանա:

—Ա՛յ, հենց եդ ե, վոր կա: Խեղդվելու համար հարկավոր ե սառցախոտոչը մտնել, ով ե իմանում, կսկսես թրպրտալ ու զուրս կդաս. հասկացիր, թե ինչքան տանջանքներ կկրես: Իսկ դանակով հեշտ ե: Դանակով վոր մեկ անգամ քսեցիր—վերջ: Ի հարկե պետք ե ուժեղ:

—Յեկ ել վոչվսք չի ձեծի,— շշմաց Միշան:

—Ել չի ձեծի: Հողիդ հրեշտակները կառնեն և կտանեն կղնեն ասածու սեղանի առաջ:

—Իսկ աստված—վոչի՞նչ:

—Իսկ աստված կհարցնի՝ ով ասածու սարուկներ, ինչո՞ւ չսպասեցիր ձեր վախճանին: Կասի՝ ինչո՞ւ դուք անժամանակ մտնվան տանջանքը ընդունեցիք: Իսկ մենք նրան ամեն ինչ կպատմենք: Մենք բոլորը կասենք, թե ինչպես եր տանջում մեզ տիրուհին՝ Կատերինա Աֆանասևնան, թե ինչպես մեզ համար ապրելը դառնացել եր, թե ամեն որ ինչպես ելին մեզ ձեռում... ձեռում, տանջում ելին միշտ:

Միշան հառեց աչքերը. սրտի վրա կուտակված արցունքները զուրս ցայտեցին աչքերից տաք աղբյուրի նման Յեկ հոսում ելին այդ արցունքները, հոսում ելին ազատորեն, առանց ջանքի, առանց ծամածուծության, հոսում ելին, ինչպես մայր հողի լեցուն կրճեց ժայթքող հորդառատ աղբյուրը: Վանյան սկսեց մխիթարել լացողին.

—Վաղը մենք նրան՝ Կատերինա Աֆանասևնային,

մի լավ կխարենք,—ասաց Վանյան,—վաղը նրա մոտ սեղանի շուրջը հյուրեր կհավաքվեն, իսկ սպասավորող չի լինի:

Միշտն ի պատասխան հառաչեց միայն:

—Յես, ախր, բոլոր դանակներն ել թաղցրել եմ, —շարունակեց Վանյան,—դանակ չեն ունենա, թե մի բան կտրին:

Իանլիճում դուռաց ժամացույցը: Լսելով ժամացույցի ֆռռացող հնչյունները, Միշտն ցնցվեց, վերջին անգամ խորը հառաչեց և զաղարեց լաց լինելուց:

—Շուտով տիրուհին կգա,—յերկչոտությամբ ասաց նա, հաշվելով տասերկու ժամը:

—Վճնց չե, սպասիր, շուտով,—պատասխանում և Վանյան:—Շխ, ինչ լավ կլինեք քնեյինք այժմ:

—Ձե, Վանյա, մի քնիր:

—Ձլինի՞ վախենում ես:

—Հա, վախենում եմ,—խոստովանեց Միշտն և ամբողջովին կծկվեց:

Յեկատերինա Աֆանասևնան վերին աստիճանի անբարոյականացած կին էր: Ամբողջ քաղաքը զիտեր, թե նա ինչ փորձանքներ էր բերում Մաշկանների և Ուզուշկանների զլխին:

—Այսօր ճաշի ժամանակ Յեկատերինա Աֆանասևնայի սուպի մեջ սևուտիճ են գտել,—խոսում էյին քաղաքում նրա մասին:—Յեկ ինչ էյիք կարծում: Միանգամայն հանգիստ կերպով նա կանչում և խոհարարին և հրամայում է նրան ուտել սևուտիճը:

—Չար կնիկ է:

—Իսկը փորձանք:

—Վաղը մենք նրան՝ Գատերինա Աֆանասևնային, մի լավ կխարենք, ասաց Վանյան,—վաղը նրա մոտ սեղանի շուրջը հյուրեր կհավաքվեն իսկ սպասավորող չի լինի:

—Սենկան, արի վառարանը լիցիր,—ասում էր նա Սենկային: Սենկան լիզում էր վառարանը և լեզուն ալրում. նա կարմրում էր, նրա դեմքը մի տեսակ անբնական ուռչում էր, աչքերից արցունքներ էլին քամվում:

—Գն, հիմար, զուռն էր պակաս,—ասում էր տիրուհին: Յեկ ապա հետևում էր ուրախ հրճույք:

—Իսկ գիտես ինչ, Միշուտկա,—հանկարծ հարցրեց Վանյան:

—Ինչ էս ուզում:

—Գնանք, մի սենյակները շրջենք... տեսնենք... Վայրկենարար Միշայի մտքով անցավ—վերջին անգամ:

—Գնանք, Վանյա,—ասաց նա:

Վանյան պոկեց մոմի այրուքը և տոաջ դնաց.

—Ա՛յ, Միշա, էս սենյակը դանչիճն է,—ասաց նա, յերբ առաջին սենյակը մտան:

—Դանչիճ,—ասաց Միշան. նրա հետևից:

—Հիմա, Միշա, յերկրպագիր չորս կողմդ,—խրատում էր Վանյան: Միշան յերկրպագեց բոլոր չորս կողմերը. նրա հետ միասին նույնը կատարեց և Վանյան:

Այգպլետով նրանք բոլոր սենյակները շրջեցին և ամեն տեղ հրամեշտ էլին տալիս. վերջապես հասան վերջին սենյակը, վերտեղ յերկտեղանի լայն մահճակալ էր դրված:

—Մի տես, է,—ասաց Վանյան և վոչ միայն չերկրպագեց բոլոր չորս կողմերը, այլ թքեց:—Գիտես ինչ, —շարունակեց նա,—արի հրավառություն սարքենք: Յերևի մեր ջաղուն զեռ շուտ չի դա:

—Սերիկան.—Ուժեղ հարվածը գետին գորեց Վանյային:

—Մարքենք,—համաձայնվեց Միշան, և նրա յերեսի վրա շողաց մանկական ուրախ ժպիտը:

Վառեցին բոլոր մոմերը, և իսկապես հրաշալի հրավառություն ստացվեց: Միշան կամեցավ աղա դառնալ: Վանյան ել համաձայնություն տվեց հյուր լինել: Սակայն հազիվ ելին բազկաթոռին բազմել աղան ու հյուրը, հազիվ հարցրեց աղան իր հյուրի քեֆ հալը, յերբ նախասենյակից սաստիկ զանգահարություն լավեց: Աղան և հյուրը շտապեցին մոմերը հանդցնել, բայց խուճապելով գործը զուլս չէր գալիս՝ նորից ավելի ուժեղ և ավելի անհամբեր զանգահարություն լավեց:

Վերջապես մի կերպ հանդցրին մոմերը և նախասենյակ վազեցին: Վանյան զեռ զոռան հետևից լսում էր, թե ինչպես եր տիրուհին բարկանում:

—Այդ բոլորը սրիկա լակոտներ են,—ասում էր նա սաստիկ զայրացած:—Սպասեք, յես ձեզ ցույց կտամ:

—Հանգստացիր, ջանիկս,—համոզում էր նրան Իվան Վասիլևիչը:—Գուցե, յեղբայրդ՝ Նիկանոր Աֆանասևիչն է յեկել:

Այդ ժամանակ Վանյան բացեց դրսի դուռը:

—Յեղբայրս, Նիկանոր Աֆանասևիչը այստեղ է,—յեղավ տիրուհու առաջին հարցը:

—Վոչ, այստեղ չէ:

—Հապա դահլիճում ո՞վ եր վառել մոմերը:

—Վոչ վոք չէր վառել:

—Մրիկա:

Ուժեղ հարվածը գետին գլորեց Վանյային:

—Դահլիճում մոմերը ո՞վ վառեց,—գլմեց տիրուհին Միշային, վորը կանգնած էր անարեկված:

—Վոչ, չենք վառել,—հազիվհազ շշնջաց Միշան:

Նրանք զուրս յեկան բակը և ցանկապատի վրայով մագլըցեցին:

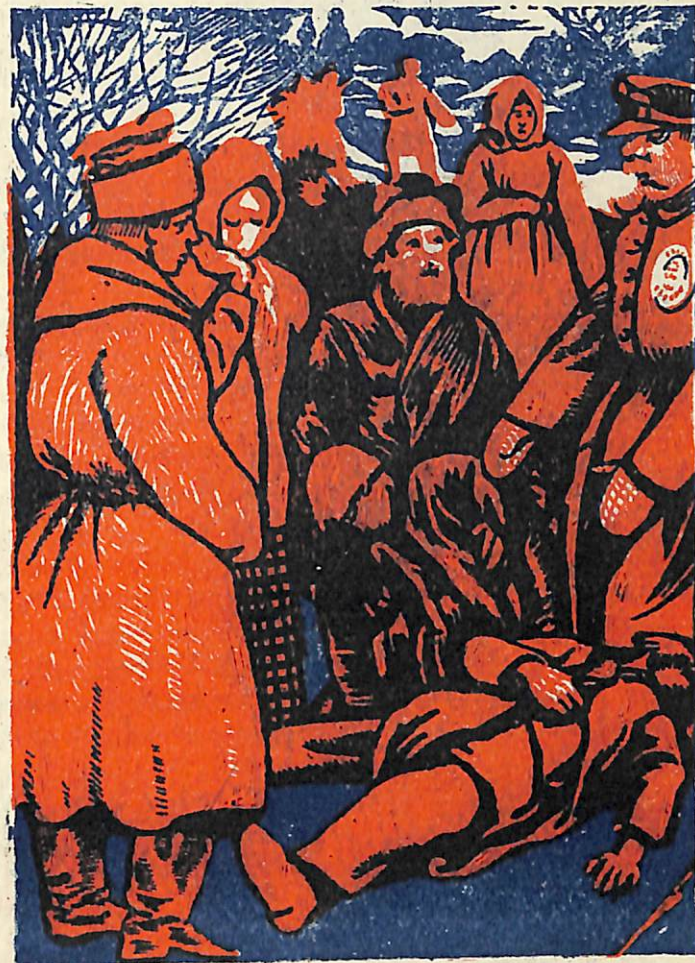
— Յերկմբ եք մեզ տանջելու, — մի տեսակ անրնական ձայնով գոռաց Վանյան, վեր թռչելով հատակից, մի ակնթարթում յեղունգնեքը խրեց Կատերինա Աֆանասենայի բերանն ու քիթը:

Կատերինա Աֆանասենան ուշադնաց յեղավ: Վանյային մեծ զժվարությամբ հեռացրին նրանից, վորովհետև Վանյան կարծես թե անզգայացել և ամբողջովին քարացել էր: Կատերինա Աֆանասենային թևանցուկ ննջարան տարան, իսկ Իվան Վասիլեիչը ասում էր.

— Ամոթ չե՛ս, այ կին, վոր դու գյաղաների պատճառով անհանգստացնում ես քեզ:

Վանյային ել խոհանոց տարան՝ լաց չեր լինում նա, այլ միայն գոռում էր՝ ըստ յերևույթին, նրա ամբողջ հյուսթյունը խորապես և բոլորովին ցնցված էր, նա չէր տիրապետում իրեն, և սյդ սուր, անրնական ճիչը էր կամքին հակառակ զուրս եր թռչում նրա կրծքից: Ամբողջ սպասակաղմբ սաստիկ շփոթվել ու հավաքվել էր Վանյայի շուրջը՝ սկսեցին նրան շփել և հաղիվ հանգստացրին: Յերբ ճիչերը մեղմացան, Վանյան վայրկենարար և ամուր քնեց:

Արդյ՞նք նրա համար, վոր Կատերինա Աֆանասենան իսկապես հիվանդացավ, թե՛ այն պատճառով, վոր կալվածատիրոջ սպասավորները զեկուցել են Վանյայի կատաղության մասին, սակայն այդ զիշեր տղաների մասին վոչ մի կարգադրություն չէր արված: Միայն ասված էր՝ յերկուսին ել պահել խոհանոցում: Միշան պառկեց Վանյայի կողքին, բայց յերկար ժամանակ չկարողացավ աչքերը փակել՝ վաղվա օրը նրա հուզված յերևակայությանը պատկերանում էր իր բոլոր մանրամասնություններով, իր բոլոր զարհուրելի խոշտանգումներով: Նրա աչքերին յերևում էր ճիպտաների

Վանյան անշնչացած էր, իսկ Միշան դեռ կենդանի յեր:

կույտը, նրա աչքերին յերևում եր Կատերինա Աֆանասենան՝ կարծես թե նրա յերեսը բոցավառովել է, կարծես թե զլխի վրա բերանները բացած ոձեր են վոլորվում, և այնտեղից հրեղեն խայթոցներ ելին դուրս ցցվում: Վանյան ժամանակ առ ժամանակ արնաքում եր. սպասավորները քնել էլին նրա շուրջը անդորր կերպով, Միշան սարսափեց...

«Ա՛խ, հարկավոր չե, ամի, մի մորթեք», լավում եր նրա ականջներում, մինչև վոր, վերջապես, մոտ ժամի յերեքին նա քնեց:

Ժամի չորսին նրան դարթեցրեց Վանյան: Միշան յերկար նայում եր նրան իր գարմացած, նիրհոզ աչքերով, յերկար ժամանակ նա չեր կարողանում հասկանալ, թե վորտեղ է ինքը և ինչ է կատարվում իր հետ:

— Ժամանակն է, — շշնջում եր Վանյան:

Միշան ցնցվեց, բայց զեռ վոչինչ չեր հասկանում:

— Վեր կաց, — պնդում եր Վանյան:

Մեքենայաբար վոտքի կանգնեց Միշան և մեքենայաբար ել հագնվեց: Նրանք դուրս գնացին հաշտը՝ ամեն կողմից նրանց պաշարեց ցուրտ ողը և մի քիչ սթափեցրեց Միշային: Միշայի մեջ հանկարծ մի ինչ վոր կյանքի բուռն ծարավ բռնկվեց: Նա յերկու փոքրիկ ձեռներով բռնեց իր կոկորդը, սկսեց դես ու դեն ընկնել ու լալ:

— Լալկան, հեռացիր, զնա քնիր, — արտասանեց Վանյան:

— Վոչ, վոչ, — կմկմում եր Միշան, — վնչ, վնչ... կգամ: Յես իսկապես, կգամ:

— Ել ինչ ես լալիս: Մի՞թե յերեկ չտեսար:

Նրանք դուրս յեկան բակը և ցանկապատի վրայով մազլեցին: Փողոցը ամայի յեր, և ամբողջ քաղաքում անգարթների լուսթյուն եր թազավորում: Փաղաքշական

վոռնոցով դեպի նրանց վազեց բակապահ շո՛ւ՛՛ Տրեզորկան, բայց Վանյան իր բուռնոցը ցույց տվեց նրան, վորի շնորհիվ նա մի յերկու անգամ պոչը շարժեց ու վազելով մտավ իր բունը:

Նրանց առջևն է ահա ձորակը: Նրանք պայմանավորվել են այդ ձորակում կատարել իրենց մտադրությունը. Վանյան հույս ուներ, վոր այդտեղ վոչ վոք չի խանդարի նրանց, վոչ վոք սոցնության դալ չի կարող:

Վանյան ցած իջավ և առաջ դնաց, նա կայտատ եր, իսկ մինչդեռ նրա մեջն ել էլին խոտում կյանքի հրապուրիչ քաղցր ձայները, նա ծիծաղում եր, իսկ այնինչ նրա կրծքում մի ինչ վոր սաստիկ փափազ եր յեռում. նա գնում և իրար վրա դանակներն եր սրում. բայց դրանից առաջացած հնչյունը մի տեսակ արտում, կցկատըր հնչյուն եր. նա զգում եր, վոր իր ներսում ամեն ինչ վառվում է, իսկ այնինչ զուռնատ ու նիհար մարմինը խոնավությանից և ցրտից սաստիկ զոգում եր... Նրա հետեից զնում եր Միշան և առաջիկա նման մի տեսակ մոտացության մեջն եր...

Լուսադեմին անցսրդ դուրսացիները ձայն տվին իր պահապանեղում հանգիստ քնած վոստիկանական պահակին: Ձորակում նրանք աղեկտուր ձայներ ելին լսել և այդ մասին յերկյուղածությամբ էլին դեկուցում հասարակության անգուրը պահպանող քնկոտ պահակին:

— Վնչ, սոցնեցեք: — Հուսահատ սուր ճիչերն այդ իսկ բուրեցին հնչեցին ողի մեջ: Իջան ձորակը և այնտեղ գտան ազաներին՝ Վանյան անշնչացած եր, իսկ Միշան զեռ կենդանի յեր: Անսխտահ և զողոջուն ձեռքը մի քանի անգամ դանակը քսել եր կոկորդին, սակայն վախվեցրել և անվճռականությամբ:

1015 04

959

Քարղմ. Գ. Ազնաւուրյան
Խմբագիր՝ Հս. Պողոսյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ան. Քասաղարյան
Սրբագրիչ՝ Հ. Մանուկյան

Գլխավոր լիազոր՝ Դ. — 358 Հրատ 4538.
Պատվեր 217. Տիրած 3000.

«Ազգային գրադարան»

NL0387696

289

5024

М. С. САМАРОВА и др.
Мамы и Бабы
1-й класс, ССР, Брест, 1938

891.715
0-13